

Warszawa, 23-02-2023 r.

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Valeri Vachev

V.565.153.2022.TS

Pan
Bartosz Grodecki
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie
Spraw Wewnętrznych i Administracji
via ePUAP

Wielce Szanowny Panie Ministrze!

Uprzejmie dziękuję za odpowiedź na wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie braku regulacji prawnych ustanawiających obowiązek powiadamiana obywateli o podjęciu przez organ administracji publicznej czynności w przedmiocie unieważnienia dowodu osobistego (pismo Nr BMP-0790-9-5/2022/RP). Niestety, nie mogę podzielić stanowiska Pana Ministra, w świetle którego funkcjonowanie rejestru danych kontaktowych faktycznie zapewnia, że każdy obywatel, którego dokument tożsamości został unieważniony, zostanie o tym poinformowany przez organy państwa, a co za tym idzie, że nie ma obecnie konieczności dokonania zmian w ustawie o dowodach osobistych polegających na wprowadzeniu unormowań nakładających na podmioty publiczne obowiązek informacyjny w tym zakresie.

Wskazać w tym miejscu należy, że wiedza o utworzeniu i działaniu rejestru publicznego, którego założeniem jest ułatwienie kontaktu organów państwa z osobami fizycznymi, w związku z usługami i zadaniami publicznymi realizowanymi na rzecz tych osób, jest w społeczeństwie znikoma. Ponadto, przekazanie danych osobowych do rejestru danych kontaktowych oraz przetwarzanie tych danych wymaga zgody osoby, której dane dotyczą (art. 20k ust. 1 ustawy z 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, Dz.U. z 2023 r.

poz. 57). Z uwagi na to, że dane wprowadzane do rejestru danych kontaktowych obejmują m.in. adres poczty elektronicznej lub numer telefonu komórkowego, obywatele mogą nie wyrazić zgody na ich udostępnienie i przetwarzanie, gdyż są to dane chronione w ramach prawa do prywatności. W wyroku z 27 listopada 2017 r., sygn. I C 2499/17/4, Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu stwierdził, że adres poczty elektronicznej jest elementem sfery prywatnej człowieka. Posiadacz poczty elektronicznej ma prawo decydowania o tym, komu adres ten udostępni bowiem wiąże się to z umożliwieniem bezpośredniego kontaktu i prezentowania określonych treści. Korzystanie z adresu cudzej poczty elektronicznej poprzez przesyłanie wiadomości stanowi wkroczenie w dziedzinę życia chronioną prawem. Z kolei Sąd Okręgowy w Warszawie w uzasadnieniu wyroku wydanego w sprawie o sygnaturze XXV C 2596/19 uznał, że przekazanie osobie trzeciej danych osobowych, takich jak numer PESEL i numer telefonu, które nie były konieczne do realizacji celów wynikających z regulacji ustawowych, stanowi naruszenie prawa do prywatności, czyli dobra odnoszącego się do faktów z życia człowieka, co do których nie wyraża on zgody na ich upublicznienie.

Powyższe okoliczności wskazują na to, że system powiadamiania obywateli o unieważnieniu dowodu osobistego, który ma działać w oparciu o rejestr danych kontaktowych, jest niezupełny, gdyż nie obejmuje wszystkich posiadaczy dowodów osobistych. Każdy zaś dokument tożsamości może potencjalnie podlegać unieważnieniu. Oznacza to, że znaczna część obywateli nie będzie mogła uzyskać za pośrednictwem systemu rejestrów państwowych informacji o anulowaniu ważności dowodu osobistego.

Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że przepisy ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne nie zobowiązują organów jednostek samorządu terytorialnego, którym udostępnia się dane zgromadzone w rejestrze danych kontaktowych, do zawiadamiania obywatela o dokonaniu unieważnienia dowodu osobistego. Z wyjaśnień udzielonych przez Pana Ministra wynika, że przekazywanie tego rodzaju informacji posiadaczom dokumentów tożsamości odbywa się automatycznie i wynika z funkcjonalności rozwiązania organizacyjno-technicznego, jakim jest system rejestrów państwowych, który obejmuje m.in. rejestr dowodów osobistych i rejestr danych kontaktowych. Zawiadamianie w tym trybie obywateli o anulowaniu ważności ich dokumentów tożsamości nie stanowi zatem wykonania obowiązku prawnego nałożonego na organy administracji publicznej.

Skutecznego pozyskiwania przez obywateli informacji o unieważnieniu dokumentu tożsamości nie zapewnia też skorzystanie z usług publicznych dostępnych na stronie internetowej www.gov.pl, na które zwraca Pan Minister uwagę w swojej odpowiedzi. Możliwość skorzystania z przedmiotowych usług przysługuje bowiem jedynie tym posiadaczom dowodu osobistego, którzy dysponują profilem zaufanym lub e-dowodem, tj. środkami identyfikacji elektronicznej pozwalającymi m.in. na sprawdzenie swoich danych w rejestrze dowodów osobistych lub zweryfikowanie czy dowód osobisty nie został unieważniony lub zawieszony. Z ogólnodostępnych informacji wynika, że z profilu zaufanego korzysta mniej niż połowa mieszkańców Polski, zaś e-dowodem legitymuje się 10 milionów obywateli. Oznacza to, że usługi publiczne oferowane na portalu gov.pl nie są dostępne dla wszystkich obywateli.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, skoro unieważnienie dowodu osobistego następuje w drodze czynności materialno-technicznej organu gminy, ministra właściwego do spraw informatyzacji lub ministra właściwego do spraw wewnętrznych, a organy te dysponują lub w łatwy sposób mogą wejść w posiadanie danych kontaktowych posiadaczy unieważnionych dokumentów tożsamości (choćby za pomocą rejestru PESEL), to nic nie stoi na przeszkodzie, aby ustawodawca zobowiązał te podmioty do informowania obywateli – za pomocą korespondencji tradycyjnej lub elektronicznej – o czynności anulowania ważności dowodu osobistego. Takie rozwiązanie zapewni skuteczne przekazywanie wszystkim obywatelom informacji dotyczących utraty przez dowód osobisty statusu ważnego dokumentu.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), ponownie zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie celowości podjęcia prac legislacyjnych zmierzających do uzupełnienia ustawy o dowodach osobistych o przepisy wprowadzające obowiązek powiadamiania z urzędu obywateli, że będący w ich posiadaniu dokument tożsamości został unieważniony.

Z wyrazami szacunku

Valeri Vachev

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/